MT

2018 .... 1100 Seat No. | | | | | | | |

MT - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - II

Time : 3 Hours **(Answer Paper)** **Marks : 100**

प्रथमः विभागः - सुगमसंस्कृतम् ।

उ.१ अ) **चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत । (५ तः ४)** ४

१		२		३		४		५	
			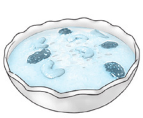		आमलकम् 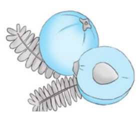		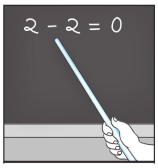		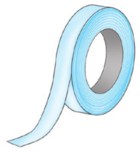
	युतकम्		**पायसम्**		**कषायम्**		**व्यवकलयति**		**संश्लेषपट्टिका**

उ.१ आ) **सङ्ख्याः अक्षरैः अङ्कैः वा लिखत । (३ तः २)** २

१. ७२ - **द्विसप्ततिः ।** २. एकषष्टिः - ६१
३. ३६ - **षट्त्रिंशत् ।**

उ.१ इ) **स्तम्भमेलनं कुरुत ।** २

	अ	**ब**
१.	सपाद-पञ्चवादनम्	०५:१५
२.	विंशत्यधिक-पञ्चवादनम्	०५:२०
३.	पञ्चविंशत्यधिक-त्रिवादनम्	०३:२५
४.	पञ्चत्रिंशदधिक-अष्टवादनम्	०८:३५

उ.१ ई) **वासर - तालिकां पूरयत । (केऽपि २)** २

परह्यः सोमवासरः ← ह्यः मङ्गलवासरः ← अद्य **बुधवासरः** → **श्वः** गुरुवासरः

उ.१	उ) उदाहरणद्वयं लिखत । (६ तः ५)	५
१.	ह्रस्वस्वरौ - **इ, उ, ऋ, अ ।**	
२.	उकारान्तस्य - **मधु, धेनु, भानु ।**	
३.	दन्त्यौ - **त्, थ्, द्, ध्, न् ।**	
४.	स्त्रीलिङ्गस्य - **माला, धेनु, मति ।**	
५.	प्रथमगणस्य धातू - **पठ्, गम्-गच्छ् ।**	
६.	चतुर्थगणस्य धातू - **मन्, नृत् ।**	
	द्वितीयः विभागः - गद्यम् ।	
उ.२	**अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (४ तः ३)**	
क)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	१
	महिला मूर्च्छिता यतः **तस्याः पुरतः व्याघ्रः मनुष्यवाण्या अवदत् ।**	
ख)	कः कं वदति ।	१
	राघुः चिमणरावं/ लेखकं वदति ।	
ग)	**पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।**	१
	सर्कसक्रीडायाः प्रारम्भः **रात्रौ दशवादने** जातः ।	
घ)	एषः गद्यांशः **'धेनोर्व्याघ्रः पलायते'** इति पाठात् उद्धृतः ।	१
२.	**शब्दज्ञानम् । (३ तः २)**	
क)	**पातुम्, कर्तुम् ।**	१
ख)	**प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।**	१
	<u>का</u> मञ्चं समागता ?	
ग)	**सन्धिविग्रहं कुरुत ।**	१
	भूतोऽयम् - **भूतः + अयम् ।**	

३.	**पृथक्करणम् ।**	२
	क्रमेण योजयत ।	
(i)	सर्कसक्रीडायाः प्रारम्भः ।	
(ii)	भल्लूकवेषधारिणः अब्दुलस्य आगमनम् ।	
(iii)	पशूनां खाद्यस्य योजना ।	
(iv)	उत्तेजितैः प्रेक्षकैः तालिकावादनम् ।	
उ.२	**आ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
१.	**अवबोधनम् । (४ तः ३)**	
क)	**उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।**	१
१)	**पञ्चमे** वयसि उपनीतः सः पठनार्थं गुरुम् उपागच्छत् ।	
२)	पठनादिकं समाप्य शङ्करः **गृहं** प्रत्यागतवान् ।	
ख)	**पूर्णवाक्येन उत्तरत ।**	१
	गुरुमुपगम्य शङ्करः **वेद-वेदाङ्गानि, विविधशास्त्राणि च** अधीतवान् ।	
ग)	**वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यम् /असत्यम् इति लिखत ।**	१
	शङ्करः अतीव प्रज्ञावान् बालकः । - **सत्यम् ।**	
घ)	एषः गद्यांशः '**आदिशङ्कराचार्यः**' पाठात् उद्धृतः ।	१
२.	**शब्दज्ञानम् । (३ तः २)**	
क)	**समाप्य, प्राप्य ।**	१
ख)	**प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।**	१
	माता आर्याम्बा <u>**कस्य**</u> विवाहविषये सदैव चिन्तयति स्म ?	
ग)	**मेलनं कुरुत ।**	१

विशेषणम्	विशेष्यम्
शङ्करः	**विरक्तः**
आर्याम्बा	**चिन्तामग्ना**

३. **पृथक्करणम् ।** २

स्थानाधारेण शब्दपेटिकां पूरयत ।

कालडीग्रामः

आलुवानगरम्

केरलप्रदेशः

भारतदेशः

उ.२ **इ) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (२ तः १)** ४

१. (Then enters विश्वामित्र. Saluting the river.)

विश्वामित्र - How to cross the rive-flow ? How to save people and cows ? How shall I ask them a path for crossing ? How shall I pray for well-being of rivers.

River (Bias)- Who is this man? Why does he salute and praise us? O noble one, What is the name of the respected one? From where are you calling us?

विश्वामित्र - O mother, I am विश्वामित्र. I have come from a far along with chariots and carts. We all are eager to go to the other bank.

२. कीर्तनकारः - In this way, विश्वामित्र, pleasing both rivers went to the other bank. O listeners, In this way, rivers and people having gratified each other, expanded the culture.
The river flows, The culture is developed and People are risen up (advanced) due to favour of the river.
Farmers are happy, The earth is delighted. The earth is independent in terms of food grains (because of fertility) and bountiful. The river water is obstructed and controlled by bridges. The generator is placed here (and) the life is gleamed.
O listeners, In this way, with the help of rivers itself, human life has prospered.

उ.२ **ई) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत । (३ तः २)** ४

१) The story 'धेनोर्व्याघ्रः पलायते।' brings smile on the faces of the readers due to the humor caused due to innocent nature of चिमणराव.It is also

an excellent example of translation skills from a regional language to the ancient language of India.

Accepting the request of the circus owner, चिमणराव and Deyogue were disguised as the tiger and the bear respectively. The circus began at 10 at night. The popular programme of animal's meal together began at 12. Audience's enthusiasm raised up. Three chairs and a circular stool in the middle were arranged on the stage. चिमणराव and अब्दुल took their seats. The cow, the third animal of the show, too came on the stage. While चिमणराव and अब्दुल were disguised as the animals, the cow was a real one. As food was being arranged in front of the animals, the audience started clapping with joy and excitement. The cow was trained to perform in the show along with theearlier disguised men. But in a short while, she realised that these tiger and bear were not the usual one's. She looked at both of them with confusion and doubt. Raising her horns sheattacked them, चिमणराव tried to fear her by roaring and displaying his sharp teeth, but she didnot bother. अब्दुल beat her with this hand. With this she got angry and ran over him. The audience saw that the bear climbed on the pole of the tent and they thought it was a part of the show. But the cow, being angry as the bear escaped, now attacked चिमणराव-the tiger. Here चिमणराव forgot the planned drama and the tiger's disguise due to fear and ran away screaming, "Help, professor, help!". Seeing the tiger being afraid of a cow and running away, the audience got confused and then realised the drama. They removed the tiger's disguise off चिमणराव's body and beat him harshly. So much so that he fell unconscious with pain. Thus, चिमणराव tried to help प्रोफेसर सर्कसवाले in his show, but it turned out to be a fiasco.

२) In the lesson, आदिशङ्कराचार्यः, two incidents of his life are given. The second event unfolds आदिशङ्कराचार्य's preaching - whosoever impards knowledge is the preceptor.

Once, आचार्य went to river गङ्गा for bathing along with his desciples. On the way, they came across a man with torn clothes and unclean body. Seeing his strange attire, a desciple warded him off. But the man impressed आचार्य with his wise speech.

The man asked desciples, whom do you word off, a soul or body? Because, the soul is a part of the lord, hence is same among all. It consists of five eternal elements; so your and mine body are not different.

शंकराचार्य bowed down to that man after listening to the real knowledge of वेदान्त from him. आचार्य being a preceptor too, considered him as गुरु; following this principle, whosoever imparts knowledge is the preceptor.

३) 'प्रतिपदं संस्कृतम्' is a dialogue in a public place. It subtly brings out that Sanskrit language is not just worth mugging up to get maximum marks in the examinations but also helps and guides us at every step of our life.

People's perception about our Sanskrit language is changing day-by-day. They have started believing that it is not just a language of rituals but it is also ज्ञानभाषा the language that bestows knowledge. Knowledge of Sanskrit helps people from various fields to acquire knowledge about there field on which sanskrit treatises are available in ancient times. The cover pages of our text book portray the same very well.

The सुभाषिते in Sanskrit enlighten us and display the path to success. They teach us basicprinciples of life. There is a research going on in IIT to develop computer language with the help of Sanskrit. पाणिनि's अष्टाध्यायी is very useful for them. As Sanskrit is the mother of all Indian regional languages, it's knowledge helps us in analysing those regional languages too. Due to Sanskrit recitation, pronunciation of words becomes clear, which helps teachers, actors, anchors etc. in there profession for historical TV shows or cinemas, Sanskrit experts are required to research of their stories. People from medical field can alway be benefitted by shudying सुश्रुतसंहिता the ancient medical treatise.

Likewise, मयमतम् for architects, नाट्यशास्त्रम् for actors and performers, अर्थशास्त्रम् for law and order, prove to be the house guiding source. Thus, knowledge of sanskrit leads to the treasure of knowledge, that can be helpful in any other profession as well as in day to day life.

तृतीयः विभागः - पद्यम् ।

उ. ३ अ) **पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

क) **पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** १

जटायुः **तस्य तीक्ष्णनखाभ्यां चरणाभ्यां** च व्रणान् चकार।

ख) **विशेषणानि लिखत ।** १

जटायुः - **महाबलः, पतगसत्तमः, वृद्धः ।**

ग) **रेखाचित्रं पूरयत ।** २

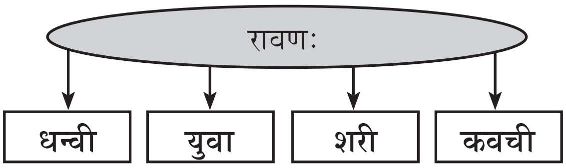

उ. ३ आ) **पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**

क) **पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत ।** १

विष्णुः भिक्षुरुपेण **बलेः मखं** गच्छति।

ख) **सन्धिविग्रहं कुरुत ।** १

चेत्थम् - **च + इत्थम् ।**

ग) **माध्यमभाषया उत्तरत ।** २

चित्रकाव्यम् is an image poetry. such poems show the prodigious intellect of the poets as well as arouse amusement and pleasure. 'रामाभिषेके' is the best example of समस्यापूर्ती. In समस्यापूर्ती, last चरण is stated but it is often absurd. The poet's challenge is to create a meaningful poetry / श्लोक. In this श्लोक, चरण 'ठंठं ठठं ठं ठठ ठं ठठं ठः' is already given. The poet wisely composes remaining three चरणे to make meaningful श्लोक. The poet composes it as - at the time of राम's coronation, certain young lady having gold pot in her hand, went to bring water. While going, the gold pot was fallen from her hands. At that time, the sound that was generated is ठंठं ठठं ठं ठठ ठं ठठं ठः। Thus, he completes the समस्या.

उ.३ **इ) पद्ये शुद्धे पूर्णे च लिखत । (क - ख तः १ तथा ग - घ तः १)** ६

१. **क.** रामाभिषेके जलमाहरन्त्या हस्तात् सृतो हेमघटो युवत्याः।
सोपानमार्गेण करोति शब्दं ठंठं ठठं ठं ठठठं ठठं ठः॥

ख. अयं न भक्तो न च पूजको वा
घण्टां स्वयं नादयते तथापि ।
धनं जनेभ्यः किल याचतेऽयं
न याचको वा न च निर्धनो वा ॥

२. **ग.** वैद्यराज नमस्तुभ्यं यमराजसहोदर ।
यमस्तु हरति प्राणान् त्वं तु प्राणान् धनानि च ॥

घ. राक्षसेभ्यः सुतां हृत्वा जनकस्य पुरीं ययौ ।
अत्र कर्तृपदं गुप्तं यो जानाति स पण्डितः ॥

उ.३ **ई) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत । (४ तः ३)** ६

१. Just as, all colours coming together attain whiteness likewise, all धर्मs praise the humanity together.

२. Just as, water covers everything sweet as well as salty similarly, humanity pervades all धर्मs from all sides.

३. In the world, when a man would behave (with others) equally, following the principle of similarity of the soul then humanity would take place.

४. (O man) Leaving all धर्मs, resort humanity surely. This path leads to upliftment and it is beneficial.

चतुर्थः विभागः - लेखनकौशलम् ।

उ. ४ **अ) वाक्यरचनां कुरुत ।**

क) धातूनाम् उपयोगं कृत्वा वाक्यनिर्माणं कुरुत । (५ तः ३) ३

१. कुप् → जननी **बालकाय** कुप्यति / क्रुध्यति ।
२. वि + रम् → अयि छात्र, **स्वाध्यायात्** मा विरम ।
३. पत् → फलं **वृक्षात्** पतति ।
४. कथ् → माता **बालकाय** कथां कथयति ।
५. रक्ष् → सैनिकाः देशं **शत्रुभ्यः** रक्षन्ति ।

ख)	**अमरकोषात् समानार्थकं शब्दं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (४ तः २)**	२
१.	भगवान् **धर्मराजः/बुध्दः** तत्र अस्ति ।	
२.	**अपर्णा/दुर्गा/मृडानी/चण्डिका/अम्बिका** शङ्करस्य भार्या ।	
३.	आकाशे **जलधरः/धाराधराः/वारिदः** गर्जति ।	
४.	का शीतलवाहिनी **विष्णुपदी/जह्नुतनया/सुरनिम्नगा** ?	
उ.४	**आ) ५ / ७ वाक्यात्मकं निबन्धं अथवा संवादं लिखत । (३ तः१)**	५
(१)	**मम प्रियं पुस्तकम्** श्यामची आई इति मम प्रियं पुस्तकम् । सानेगुरुजीमहोदयः तस्य लेखकः। एतत् पुस्तकं मराठीभाषायां लिखितम् । एतस्मिन् पुस्तके सानेगुरुजी- महोदयस्य बाल्यस्य प्रसङ्गाः उद्धृताः। पुस्तके मात्रा कथिताः नैकाः बोधप्रदाः कथाः सन्ति। एतत् पुस्तकं मनः सुसंस्कारयति। मातृप्रेम्णः महन्मङ्गलं स्तोत्रम् एतत् खलु। एतस्य पुस्तकस्य अनुवादः नैकभारतीयभाषासु, विदेशीयभाषासु जातः ।	
(२)	**भारतीयं प्रसिद्धं स्थलम्** 'मुम्बई' इति भारतदेशस्य प्रसिद्धं नगरम् अस्ति। 'मुम्बई' इति महाराष्ट्रराज्यस्य राजधानी। मुम्बईनगरे मुम्बादेव्याः मन्दिरं वर्तते। विविधप्रान्तेभ्यः जनाः उपजीविकां साधयितुं मुम्बईनगरम् आगच्छन्ति। गेटवे ऑफ इंडिया, नेहरुताराङ्गणं, मत्स्यालयः एतादृशानि विविधानि रम्याणि पर्यटनस्थलानि। गतिशीलं जीवनं मुम्बईनगर्याः वैशिष्ट्यम्। नैकान् उत्सवान् सर्वधर्मीयाः सोत्साहं सम्पादयन्ति ।	
(३)	**मम प्रिया भाषा** संस्कृतभाषा विश्वे प्राचीनतमा। संस्कृतभाषा सर्वभारतीयभाषाणां जननी। संस्कृतभाषा ज्ञानस्य महत् भाण्डारम्। संस्कृतभाषायां वेदपुराणादिग्रन्थाः, विविधशास्त्रग्रन्थाः सन्ति। एषा भाषा काव्यनाटकसुभाषितैः समृद्धा। संस्कृतभाषायाः अध्ययनं संस्कृतिरक्षणार्थं संवर्धनार्थं च आवश्यकम्। संस्कृतभाषा सङ्गणकयोग्या अस्ति इति सिद्धम्। सत्यम् उक्तम् - 'भाषासु मुख्या मधुरा दिव्या गीर्वाणभारती ।' **अथवा**	
(१)	**आपणसंवादः** विक्रेता - आगच्छतु आगच्छतु । शाकानि क्रीणातु । आगच्छतु आगच्छतु । गृहिणी - अयि भोः, कानि कानि शाकानि विद्यन्ते ? विक्रेता - अस्ति अत्र कारवेल्लम्, कर्कटी, भिण्डिः, वृन्ताकं, गृञ्जनकं च। किम् इच्छति ? गृहिणी - अस्तु, किलोपरिमितं यच्छतु। भिण्डिः अपि अर्धकिलोमितम् । विक्रेता - अवश्यम्। इतोऽपि किम् आवश्यकम्? शीघ्रं वदतु । विक्रेता - अपि स्यूतः आनीतः ?	

	गृहिणी - न भोः! प्लास्टिकस्यूतं ददातु । विक्रेता - क्षम्यताम्। प्लास्टिक - उपयोगः प्रदूषणकारकः। अहं प्लास्टिकस्यूतं न स्थापयामि एव । गृहिणी - अधुना किं करणीयम् ? विक्रेता - वस्त्रस्यूतम् अपि क्रीणातु। मूल्यं केवलं पञ्चरूप्यकाणि । गृहिणी - बहु उत्तमम्। ददातु ।	
(२)	**रुग्णालयसंवादः** विकासः - वैद्य, अधुना मम स्वास्थ्यं कदा सम्यक् भविष्यन्ति ? वैद्यः - श्रृणु वारंवारम् उपाहारगृहे शीघ्रभोजनादिकमपि त्याज्यमेव । विकासः - किमर्थं त्याज्यम्? तदन्नं तु अतीव स्वादयुक्तम्। मह्यमतीव रोचते तत् । वैद्यः - सत्यं स्वादयुक्तं तदन्नं किन्तु न स्वास्थ्याय। नातितीक्ष्णं न अति तैलयुक्तम् अन्नं भक्षयेत्। सात्त्विकम् उष्णं च अन्नं स्वास्थ्याय कल्पते। प्रदूषणमुक्तं वातावरणं शुद्धान्नं च स्वास्थ्यकरं भवति मानवानां कृते । विकासः - अधुना अहं वारंवारम् उपाहारगृहे शीघ्रभोजनं न करोमि। स्वास्थ्यस्य कृते यत् आवश्यकम् अस्ति तदैव करोमि ।	
(३)	**दूरवाणीसंवादः** माता - पुत्रि! अद्य विद्यालये किम् आसीत्? कन्या - मातः! अस्माकं विद्यालये परश्वः वार्षिकोत्सवः भविष्यति। अद्य तस्य एव सज्जा प्रचलति स्म। माता - तस्मिन् उत्सवे के के कार्यक्रमाः भविष्यन्ति? कन्या - जननि! तस्मिन् मम नृत्यं, हास्यनाटकं च भविष्यन्ति। माता - मुख्यातिथिः कः भविष्यति? कन्या - मुख्यातिथिः राज्यपालमहोदयः भविष्यति। सः एव पुरस्कारान् वितरिष्यति। माता - पुत्रि! शोभनम्। आशास्यते यत् त्वम् अपि पुरस्कारं प्राप्स्यसि।	
उ.४	**इ) निर्दिष्टां कृतीं कुरुत ।**	
	मञ्जूषातः उचितशब्दान् चित्वा ५-६ वाक्यात्मकं चित्रवर्णनं कुरुत ।	५
१.	वर्षाकालस्य चित्रे सर्वे आनन्दिताः दृश्यन्ते । आकाशे इन्द्रचापः शोभते । वृद्धः छत्रं गृहीत्वा चलति । धेनुः, अजा, शुनकः, संरक्षणार्थं वृक्षम् आश्रयन्ते । बालकाः जलाशये कर्गजनौकां मुञ्चन्ति । एका बालिका सकौतुकं मण्डूकौ पश्यति । अन्या बालिका सानन्दं नृत्यति ।	

अथवा

उ.४ **इ) संस्कृतानुवादं कुरुत । (८ तः ५)**

१. चटका वृक्षस्य शाखायाम् उपविशति ।

२. माता रोटिकां वेल्लयति ।

३. मालाकारः पुष्पाणि चिनोति ।

४. कृपया तत् द्वारम् उद्घाटयतु ।

५. बालकः पुष्पम्/सुमनम्/कुसुमम् आनयति ।

६. छात्राः ग्रन्थं पठन्ति ।

७. मातामही दीपं प्रज्ज्वालयति ।

८. सायङ्काले पञ्चवादने पिता कार्यालयात् आगच्छति ।

पञ्चमः विभागः - भाषाभ्यासः ।

उ.५ **अ) तालिकापूर्तिं कुरुत ।**

१. **नामतालिका । (६ तः ४)** २

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
अप्सरसा	अप्सरोभ्याम्	**अप्सरोभिः**	तृतीया
दयावतः	**दयावतोः**	**दयावताम्**	षष्ठी
दिशे	दिग्भ्याम्	**दिग्भ्यः**	चतुर्थी

२. **सर्वनामतालिका । (६ तः ४)** २

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
मम-मे	आवयोः-नौ	**अस्माकम्-नः**	षष्ठी
इयम्	**इमे**	**इमाः**	प्रथमा
यस्मिन्	**ययोः**	येषु	सप्तमी

३. **क्रियापदतालिका । (६ तः ४)** २

लकाराः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	विभक्तिः
लट्	**जीवति**	जीवतः	**जीवन्ति**	प्रथमः पुरुषः
लङ्	**अभाषथाः**	**अभाषेथाम्**	अभाषध्वम्	मध्यमः पुरुषः
लोट्	मुञ्चानि	**मुञ्चाव**	**मुञ्चाम**	उत्तमः पुरुषः

४.	**धातुसाधित-विशेषण- तालिका । (६ तः ४)**	२

धातुः	क्त	क्तवतु	कृत्याः	शतृ/शानच्
प्रच्छ् - पृच्छ् (६ प.प.)	**पृष्टः**	पृष्टवान्	**प्रच्छनीयः**	पृच्छन्
रम् (१ आ.प.)	रतः	**रतवान्**	रन्तव्यः	**रममाणः**
कृ (८ उ. प.)	**कृतः**	**कृतः**	कार्यः	कुर्वाणः

उ.५ **आ) निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । (५ तः ४)**

१) **योग्यपर्यायं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । (५ तः ३)** ३

१. तेन **त्रिवारं** प्रयोगः कृतः ।

२. भोजने **षट्सु** रसेषु मधुरः रसः मम प्रियः ।

३. दिनस्य **नववारं** लोकयानम् आगच्छति ।

४. भवने मम गृहं **सप्तमे** तले वर्तते ।

५. पौषमासः संवत्सरस्यः **दशमः** मासः ।

२) **समासानां तालिकापूर्तिं कुरुत । (५ तः ३)** ३

	समस्तपदम्	समासविग्रहः	समासनाम
१.	यथेच्छम्	**इच्छाम् अनुसृत्य ।**	अव्ययीभावः समासः
२.	शेगावस्थानकम्	शेगाव इति स्थानकम् ।	**कर्मधारयः समासः**
३.	जलदः	**जलं ददाति इति ।**	उपपद-तत्पुरुषः समासः
४.	नीलकण्ठः	**नीलः कण्ठः यस्य सः ।**	बहुव्रीहि-समासः
५.	भुजगयमिताः	भुजगैः यमिताः ।	**तृतीया-तत्पुरुषः समासः**

३) **समानार्थकशब्दान् / विरुद्धार्थकशब्दान् लिखत । (५ तः ३)** ३

१. शीघ्रम् - **झटिति, सत्वरम् ।** २. व्याघ्रः - **व्यालः, पञ्चनखः ।**

३. उत्सुकाः × **अनुत्सुकाः ।** ४. मखः - **यागः, क्रतुः, यज्ञः ।**

५. समाप्य × **आरभ्य, प्रारभ्य ।**

४) **सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (५ तः ३)** ३

क. वैद्यः प्राणान् **अहरत्** ।

ख. अपि त्वं संस्कृतं **पाठयसि** ?

ग. सः महोदयम् **उपगच्छति** वदति **च** ।

घ.	ते पठनार्थं **गुरुमुपागच्छन्** ।	
ङ.	आगमिष्यामि - **लृटलकारः ।**	
५)	**वाक्यं शुद्धं कुरुत । (५ तः ३)**	३
१.	भवान् किं **करोति** ?	
२.	शूरः रामः **गच्छति** ।	
३.	**निर्धनं** पुरुषं तु मित्राणि अपि त्यजन्ति ।	
४.	**एका** बालिका पाठं न अस्मरत् ।	
५.	भारतदेशे **विशालानि** अरण्यानि सन्ति ।	
	षष्ठः विभागः - अपठितम् ।	
उ.६	**अ) गद्यांशं पठित्वा कृतीः कुरुत । (६ तः ४)**	
१)	**एकवाक्येन उत्तरत ।**	१
	वानरः नित्यं **मधुराणि जम्बूफलानि** खादति ।	
२)	**प्रातिपदिकं लिखत ।**	१
	१) भार्यायै - **भार्या**	
	२) तस्मिन् - **तद्**	
३)	**माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत ।**	१
	Once, a crocodile brought sweet jamun-fruits for its wife.	
४)	**कारकपरिचयं कुरुत ।**	१
	नद्याम् एकः मकरः अपि वसति । - **अधिकरणम् ।**	
५)	**वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यम् इति लिखत ।**	१
	पक्वानि - अपक्वानि फलानि जनेभ्यः रोचन्ते । - **सत्यम् ।**	
६)	**उपविश्य ।**	१
उ.६	**आ) - १) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।**	
क)	**एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १)**	१
(१)	**वेदं कविं कालिदासं** विना च न भारतीयता ।	

(२) **रामायणीं कथां गीतां** विना च न भारतीयता ।

ख) **विरुद्धार्थकशब्दं लिखत ।** १

विना × **सह**

उ. ६ **आ) - २) जालचित्रं पूरयत ।** २

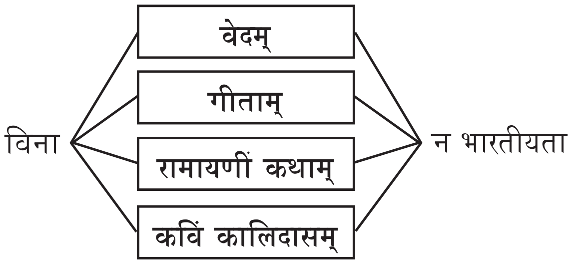

*****